

Leo Trotskij: Den tredje kongressens viktigaste lärdom

(Ur *Pravda*, 12 juli 1921.)

Klasser har sina rötter i produktionen. Klasser är livskraftiga så länge de kan fylla en nödvändig roll under den samhälleliga organiseringen av arbetet. Klasser börjar tappa fotfästet när de villkor som är nödvändiga för deras fortsatta existens hamnar i motsättning till produktivkrafternas tillväxt, det vill säga med ekonomin fortsatta utveckling. Sådan är den situation som borgarklassen befinner sig i idag.

Men det innebär ingalunda att en klass som har förlorat sina livskraftiga rötter och har blivit en parasit därmed är dömd att genast dö. Även om ekonomin utgör grunden för klassernas makt så håller sig respektive klass vid makten med hjälp av statliga politiska apparater och organ, nämligen: armén, polisen, partierna, domstolarna, pressen, etc. Dessa organ utgör en "överbyggnad" på de ekonomiska grundvalarna, och med hjälp av dem kan den härskande klassen vidmakthålla sin makt under årtal och årtionden efter att den har blivit en direkt broms på samhällets utveckling. Om en sådan situation varar för länge kan en härskande klass som har överlevt sig själv dra ner de länder och folk som den härskar över i smutsen.

Härur uppstår behovet av en revolution. Den nya klassen som har levande rötter i den ekonomiska utvecklingen – proletariatet – måste störta borgarklassen, måste slita makten ur dess händer och omvandla statsapparaten till ett verktyg för att organisera om samhället ekonomiskt.

Redan före världskriget hade borgarklassen blivit en parasitär och samhällsfientlig klass. Att borgarklassens styre är oförenligt med en fortsatt utveckling, och till och med ett fortsatt bevarande, av ekonomin, har visat sig i oerhörd skala under kriget. Dessutom har kriget inte bara blottlagt denna oförenlighet utan också förstärkt den enormt och gjort den utomordentligt intensiv. Kriget har krossat det borgerliga samhällets ekonomiska grundvalar. Samtidigt har kriget desorganiserat, försvagat, misskrediterat och förlamat den borgerliga maktens politiska organ på ett enastående sätt: staten, armén, polisen, parlamentet, pressen och så vidare. Under den första perioden efter kriget var borgarklassen helt desorienterad. Den fruktade räakenskapens dag, hade tappat tron på sin makts gamla metoder och vedertagna bruk, sonderade ängsligt terrängen, vacklade och gick beredvilligt med på eftergifter. Under det för borgarklassen mest kritiska året, 1919, kunde proletariatet i Europa utan tvivel ha erövrat statsmakten med ett minimum av uppoffringar – om det hade haft en verkligt revolutionär organisation i sin ledning, en organisation med klara mål som kunde ha drivit på dem, med andra ord ett starkt kommunistiskt parti. Men det fanns inget sådant parti. Under sina försök att erövra nya levnadsförhållanden för sig själv efter kriget och gå på offensiv mot det borgerliga samhället var arbetarklassen tvungen att släpa på Andra internationalens partier och fackföreningar, vars både medvetna och instinktiva ansträngningar i huvudsak inriktades på att bevara det kapitalistiska samhället.

Med hjälp av den socialdemokratiska skölden lyckades borgarklassen dra största möjliga fördel av andrummet. Den återhämtade sig från paniken, stabiliserade sina statliga organ, kompletterade dem med kontrarevolutionära väpnade gäng och började handplocka politiker som är specialister på att använda kombinerade metoder under kampen mot den öppet revolutionära rörelsen och verkar med hjälp av hotelser, bestickning, provokationer, isolering, splittring, etc, etc. Dessa specialisters grundläggande uppgift är att ta upp kampen med isolerade avdelningar av den proletära förtruppen i en rad strider, åderlåta dem och på så sätt undergräva arbetarklassens tro på möjligheten till framgång.

Under de tre år som har gått sedan kriget har inte borgarklassen uppnått några avgörande framgångar vad gäller den ekonomiska återhämtningen. Tvärtom är det först idag som krigets ekonomiska konsekvenser visar sig i sin fulla omfattning, i form av en kris som aldrig tidigare

skådats i kapitalismens historia. Vi har således en mycket åskådlig illustration av det faktum att villkoren för den politiska makten när det kommer till kritan förvisso är beroende av de ekonomiska förhållandena, men att de ingalunda förlöper parallellt med dem och inte heller härrör ur dem på ett automatiskt sätt. Medan världens kapitalistiska apparat idag är så fullständigt desorganiserad i fråga om produktion och utbyte att situationen 1919 i jämförelse med detta ser ut som höjden av välbefinnande, så har borgarklassen på politikens område under denna period till mycket stor del lyckats stärka sin makts organ och uttrycksmedel. Borgarklassens ledare ser bara alltför väl den ekonomiska avgrund som öppnar sig framför dem. Men de är redo och de kommer att kämpa till slutet. De närmar sig den nuvarande situationen politiskt strategiskt. Kyligt och beräknande betraktar de proletariats alla steg, och försöker speciellt i Tyskland ta musten ur det med hjälp av en rad isolerade blodiga nederlag.

Under de senaste tre åren har arbetarna kämpat mycket och drabbats av många offer. Men de har inte erövrat makten. Som ett resultat av det har arbetarmassorna blivit mer försiktiga än vad de var 1919-1920. Under en rad spontana och halvt spontana offensiver har arbetarna hela tiden stött på ett allt bättre organiserat motstånd och de har kastats tillbaka. De har förstått och känt att förutsättningarna för framgång är ett beslutsamt ledarskap, att man måste kunna kalkylera och planera, att det är absolut nödvändigt med en revolutionär strategi. Om arbetarmassorna idag inte längre svarar på revolutionära paroller på ett så direkt sätt som de gjorde 1918-1919, så är det inte på grund av att de har blivit mindre revolutionära utan för att de är mindre naiva och mer krävande. De vill ha organisatoriska garantier för en seger. Det enda parti som kan leda dem i de avgörande striderna är ett parti som i praktiken, under alla omständigheter och förhållanden, inte bara uppvisar sin beredskap att kämpa, det vill säga sitt mod, utan också sin förmåga att leda massorna i kamp, sin förmåga att manövrera under både angrepp och reträtter, sin skicklighet att leda massorna ur skottlinjen när situationen är ogynnsam, sin förmåga att samla alla krafter och medel för ett slag, och på detta sätt systematiskt ökar sitt inflytande och anseende bland massorna. Utan tvivel har Kommunistiska internationalens partier inte på långt när tagit denna uppgift under tillräckligt övervägande. Häri ligger den viktigaste källan till de olika kommunistiska partiernas taktiska misstag och interna kriser.

En rent mekanisk syn på den proletära revolutionen – som enbart utgår från det faktum att den kapitalistiska ekonomin fortsätter att försvagas – har lett vissa grupper av kamrater att konstruera teorier som är helt igenom felaktiga: den felaktiga teorin om en minoritet som tar initiativ som genom sitt hjältemod krossar ”muren av allmän passivitet” inom proletariats. Den felaktiga teorin att oavbrutna offensiver från den proletära förtruppens sida är en ”ny kampmetod”, den felaktiga teorin om delvisa strider som genomförs med hjälp av det väpnade upprorets metoder. Och så vidare i all oändlighet. Den tydligaste representanten för denna strömning är Wien-tidningen *Kommunism*. Det är alldeles självklart att denna sortens taktiska teorier inte har någonting gemensamt med marxismen. Att tillämpa dem i praktiken är att spela borgarklassens militär-politiska ledare och deras strategi rakt i händerna.

Utän tvivel uppstår dessa äventyrspolitiska metoder och teorier som en reaktion mot arbetarrörelsens reformistiska och centristiska strömningar, och utgör ett direkt bihang till dem. Men medan de reformistiska och centristiska strömningarna har omvandlats till en i huvudsak extern kraft och en öppen fiende, så är de äventyrspolitiska och subjektivistiska strömningarna en i första hand intern fara, vars allvar det vore helt oförlåtligt att underskatta. Som Herzen¹ uttrycker det är problemet med den revolutionära subjektivismen att den förväxlar graviditetens fjärde eller femte månad med den nionde. Hittills har ingen gjort det ostraffat.

Den tredje kongressen konstaterade att det borgerliga styrets ekonomiska grundvalar har fallit ännu

1 **Herzen** var en revolutionär demokrat från 1800-talets mitt som grundade den ryska *narodnikismen* (populismen). Under tsar Nikolaj I tvingades Herzen flytta till Europa (London) där han gav ut tidskriften *Kolokol*.

mer i bitar. Men den har på samma gång med eftertryck varnat de avancerade arbetarna för alla naiva uppfattningar att detta automatiskt leder till borgarklassens död med hjälp av en oavbruten offensiv från proletariatets sida. Aldrig tidigare har borgarklassens klassinstinkt att försvara sig själv varit beväpnad med så många olika försvars- och angreppssätt som idag. De ekonomiska förutsättningarna för arbetarklassens seger finns för handen. Utan denna seger, och om den dessutom inte kommer inom en mer eller mindre nära framtid, hotas hela civilisationen av nedgång och förfall. Men segern går bara att uppnå genom att leda striderna på ett skickligt sätt, och framförallt genom att först erövra arbetarklassens majoritet. Det är tredje kongressens viktigaste lärdom.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)